

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1271

מסכת קידושין מ"ט-נ"ה ♦ כלים כ"ז, ד' - כ"ו, ט'

בס"ד, ט"ז תשרי תשפ"ד

השבוע בגליון

- ♦ כלי שמיצור על ידי מכונות תעשייתיות
- ♦ רישום השתייכות דתית בתעודת זהות
- ♦ השלכת אפרסקים לפני החתן והכלה
- ♦ פרי השקד-סמל לברכה
- ♦ ברכת אילנות על עצי ערלה

- ♦ תביעה לקיום מתנת נישואין
- ♦ מתנת נישואין שבוטלה
- ♦ ההבדל בין קבלן לפועל - הלכה למעשה

- ♦ חובת הטבילה של גביע כסף שתוקן על ידי נכרי
- ♦ צורך ששבר שרשרת זהב
- ♦ ההבדל בין ייצור כלי זכוכית לייצור כלי מתכות
- ♦ עצה להמנע מטבילת הכלי
- ♦ נתינת סכין לנכרי לצורך השחזה

בשורה לקוראי הגליון!

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

מדוע בכה רבי דוד בהר"ן?

הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל למד חברותא עם הצדיק הירושלמי הגאון רבי דוד בהר"ן זצ"ל. לימים סיפר הגרש"ז על יראת השמים העצומה שקינה ברבי דוד: הייתי עד בהזדמנות אחת בה הגישו לרבי דוד כוס יין. צבע המשקה דומה היה לצבע תה ורבי דוד טעה וסבר כי כוס תה לפניו ולפיכך הוא בירך "שהכל נהיה בדברו" חלף "בורא פרי הגפן". כשטעם רבי דוד מן הכוס התוודע לטעותו הוא פרץ בבכי מר! הנוכחים המופתעים ביקשו לנחמו ולעודדו כי סוף סוף בדיעבד יצא ידי חובה בברכת שהכל. אך רבי דוד לא מצא בכך ניהומים וצרי לנפשו ומתוך כאב השיב: "אינני יהודי של בדיעבד!"

מעשה דומה על הצדיק הירושלמי סיפר רבה של ירושלים, הגאון רבי בצלאל זולטי זצ"ל.

לפני שנים הגיע רבי בצלאל לבית הכנסת, בחול המועד סוכות, ופגש ברבי דוד בהר"ן גועה מרות. ניגש רבי בצלאל אל רבי דוד וביקש לברר את עילת בכיו. רבי דוד שח לו בכאב כי בבוקר זה נטל את ארבעת המינים בידיו ובירך עליהם אך מיד נשטמו ההדסים מן הלולב וחושש הוא כי ברכתו לבטלה! רבי בצלאל שינס את מתניו כדי להרגיעו וציין בפניו כי ישנה שיטה הסוברת שגם הנוטל את ארבעת המינים בזה אחר זה יוצא ידי חובה, אף על פי שלא נטלם יחד. ברם לא היה בדברים כדי להרגיע את רבי דוד: "הרי לא נפסק כך הלכה!"

כבר במעשה זה די כדי ללמוד על מידת זהירותו המופלגת לקיים רצון בוראו, אך ההמשך של המעשה...

דף מח/ב אומן קונה בשבח כלי

חובת הטבילה של גביע כסף שתוקן על ידי נכרי

סוגייתנו עוסקת בצורך שהפך גוש כסף שקיבל מלקוח לגביע כסף מפואר, ומביאה מחלוקת אם "אומן קונה בשבח כלי". כלומר: למי שייך הערך הכספי שנוסף לגוש הכסף. יש הסוברים, שאף על פי שהאומן השביח במו ידיו את גוש הכסף והעלה את ערכו, אין לו כל חלק בגביע עצמו. יש החולקים על כך וסוברים, כי כל עוד הלקוח לא שילם את שכרו של האומן, ה"שבח" שנוסף לרכושו של הלקוח הרי הוא של האומן. לפיכך, אם אשה מסרה גוש כסף לידי של אומן, הוא יכול לקדשה לו לאשה בהחזרת הגביע לידיה, מאחר שהגביע כולל בתוכו את חלקו של האומן שהשביחו.

צורך ששבר שרשרת זהב: במסכת בבא קמא (צח/ב) מבואר, כי למחלוקת זו השלכה גם לגבי אומן שגרם נזק לכלי לאחר שתיקנו. שכן, אם תוספת השבח בכלי היא שלו, אין הוא חייב לשלם לבעלים אלא את שוויי של הכלי כפי שהיה בעת שזה הובא אליו. אולם אם הוא אינו קונה את תוספת השבח, הרי הוא חייב לשלם לבעלים את ערכו של הכלי לאחר תיקונו, שהרי אין לו כל חלק בכלי וכל תוספת לשוויי שייכת לבעליו. הראשונים (רמב"ם הלכות שכירות פרק י' הלכה ד'; רי"ף בבא קמא שם ר"י ור"ת הובאו ברא"ש בסוגייתנו, סמ"ג עשין פ"ט) נחלקו גם הם בדין זה, ולהלכה פסק הש"ך (ח"מ סימן ש"ו סעיף ב' ס"ק ג'), כי מאחר שהנידון לא הוכרע, יש לנהוג בו כספיקא דדינא.

גביע כסף שיוצר על ידי נכרי: כידוע, יהודי שרוכש כלי מגוי חייב להטבילו. נחלקו שולחן ערוך ורמ"א (יו"ד סימן ק"כ סעיף י'), אם יהודי שמסר גוש כסף לאומן נכרי כדי שיעשה ממנו כלי, חייב לטבול את הכלי שיוצר על ידי הגוי. לדעת שולחן ערוך הכלי אינו צריך טבילה, אך לדעת רמ"א יש לטבולו [בלא ברכה].

לכאורה, מחלוקתם תלויה במחלוקת המוזכרת בסוגייתנו. שכן, אם "אומן קונה בשבח כלי", אזי הצורך הנכרי נעשה שותף בכלי, וכאשר היהודי משלם לו עבור מלאכתו הוא קונה את חלקו, ולפיכך הכלי חייב טבילה ככל כלי שנקנה מן הנכרי. אולם, אם "אומן אינו קונה בשבח כלי", אין לצורך הנכרי כל חלק בכלי ואין כל עילה להטבילו במים, שהרי הכלי לא יצא מרשות היהודי מעולם.

אולם, ה"ט"ז (שם ס"ק י"ב) מבאר, כי מחלוקתם אינה נוגעת לסוגייתנו, אלא לדיני טבילת כלים. לדבריו, דעתו של שולחן ערוך אינה נובעת מכך ש"אומן אינו קונה בשבח כלי", שאף אם "אומן קונה בשבח כלי" סובר השולחן ערוך כי אין צורך להטבילו; שכן, העובדה שהערך שנוסף לממונו של בעל הבית שייך לנכרי עד שהוא יקבל את כספו, אינה גורמת לכך שהכלי נחשב כשייך לנכרי, שהרי **גוף הכלי** שייך ליהודי, וה"שבח" בלבד שייך לנכרי. אולם, הרמ"א חולק על סברא זו, ולדעתו כל כלי ששייך בחלקו לנכרי יש להטבילו.

ההבדל בין ייצור כלי זכוכית לייצור כלי מתכות: בעל טוב טעם ודעת (תניינא סימן קפ"א) מבאר, כי גם לדעת שולחן ערוך הסובר שלא ניתן שמו של הנכרי על הכלי למרות שהוא ייצרו, שונים הם הדברים ביהודי שנתן חול לאומן נכרי כדי שהלה ייצר ממנו כלי זכוכית. שכן, בעוד אומן כלי כסף אינו משנה את מהות החומר, כי אם את צורתו בלבד, אומן כלי זכוכית יוצר "יש מאין" - זכוכית מחול - ובאופן זה בודאי ניתן שם הנכרי על הכלי, והוא חייב טבילה.

צעילוי נשמת

מרת **אסתר גולדה כהנא** ע"ה
ב"ר אלתר יעקב וגיטל ויזל ז"ל
נלב"ע י"ח בתשרי תשנ"ט
תנצב"ה

צעילוי נשמת

הר"ר **ישעיהו יצחק בורנשטיין** ז"ל
ב"ר חיים אליעזר ז"ל נלב"ע י"ט בתשרי תשס"ו
תנצב"ה
הנוצח ע"י בני המשפחה שיחיו

עצה להמנע מטבילת הכלי: בעל שובלי הלקט (סימן ר"ז), כתב עצה מעניינת שבאמצעותה אפשר להימנע מן הצורך להטביל כלי שניתן לאומן נכרי לתיקון. תשלום השכר לאומן הנכרי לפני התחלת המלאכה. שהנה זכיית האומן בהעלאת ערכו של החפץ אינה אלא עד לקבלת התשלום עבור ההשבחה, ובתשלום מראש נשמט הבסיס לזכייתו של האומן בערך הכספי שנוסף לכלי [עין פני יהושע גיטין כ/א שחולק].

נתינת סכין לנכרי לצורך השחזה: מעניין לציין את דברי בעל מנחת יצחק (ש"ת חלק ד' סימן כ"ח אות ו'), כי גם לדעת הרמ"א, השחזת סכין על ידי נכרי אינה מחייבת את טבילת הסכין, משום שדברי סוגייתנו ש"אומן קונה בשבח כלי", אינם אלא כאשר הנכרי השביח את הכלי באופן מהותי. אולם, השחזת סכין אינה אלא הטבת השימוש בו.

הכל הולך אחר המנהג: לסיום, מן הראוי להדגיש את דברי החזון איש זצ"ל (חו"מ ליקוטים סימן ט"ז), כי במדינה שחוקיה אינם מכירים בבעלותו של אומן על הכלי שהשביח - אין צורך להטביל את הכלי, כיוון שהנכרי הולך אחר חוקי מדינתו שאינם מזכים לו את הכלי.

דף מח/א המוכר שטר חוב לחבירו

תביעה לקיום מתנת נישואין

גמרתנו מביאה את דברי שמואל הסובר, כי מלווה רשאי למכור שטר חוב שניתן לו על ידי הלווה, ובכך להעביר את זכות גביית החוב לידי קונה השטר.

לגבי מקור דינו של שמואל נחלקו הראשונים בסוגייתנו. לדעת בעלי התוספות (ד"ה המוכר), "קניין שטרות" אינו אלא מדרבנן, שכן, מכירת חוב פירושה העתקת התחייבותו של הלווה [כלפי המלווה] אל הקונה. לפיכך, מן התורה אין תוקף למכירת חוב, מאחר שאין בסמכות המלווה לקבוע כי מעתה ואילך הלווה ישועבד לאדם אחר בלא הסכמתו. לעומת זאת, סובר רבינו תם (הובא בר"ן כתובות מד/ב בדפי הרי"ף), כי מכירת חוב פירושה מכירת זכות הגבייה מהלווה, אך לעולם התחייבותו של הלווה נותרת כלפי המלווה בלבד, ועל כן, גם מן התורה רשאי המלווה למכור את החוב, היינו: את זכות הגבייה.

מתנת נישואין שבטלה: בתקופתנו רווח התשלום גם באמצעות המחאות, אשר לעיתים מחליפות ידיים רבות עד הגיען אל סניף הבנק לפירעון. יש, איפוא, לברר, אם כתיבת המחאה כמוה ככתיבת שטר חוב, בו הכותב מתחייב ממון למקבל השטר, או שמא כותב המחאה אינו מתחייב מאומה, אלא נותן הוראה לפקידי הבנק שישלמו ממון לפלוני. לדיון זה השלכות הלכתיות רחבות היקף, **דוגמא לדבר:** בני זוג קיבלו המחאה כמתנת נישואין וכאשר ניסו לפדותה התברר כי נותן המחאה ביטלה. עתה בני הזוג מסתפקים האם באפשרותם לתבוע בבית דין את בעל המחאה. שכן, אם כתיבת המחאה היא התחייבות ממון, על בעל המחאה לשלם לבני הזוג את חובו והם רשאים לתבועו בבית דין. אולם, אם המחאה אינה אלא הוראה לפקידי הבנק לשלם ממון לפלוני, אין אפשרות למנוע מבעל המחאה לבטלה, וודאי שאין הם רשאים לתבועו בבית דין, שהרי הוא מעולם לא התחייב להם מאומה.

שלמו 100 ש"ח לפקודת פלוני: עיון קצר בלשון המחאה הנפוצה יגלה, כי היא מגלה טפח ומכסה טפחיים בנוגע לכוונת נותן המחאה. שהרי נוסח המחאה אינו מרמז כלל ועיקר כי נותן המחאה חייב ממון למחזיק בה, אלא המחאה מהווה הוראה לבנק לשלם סכום מסוים לפלוני, מבלי לפרט את העילה שהובילה להוראתו. לפיכך, מלשון המחאה אין אפשרות להבין אם בעליה מודה שהוא חייב ממון למחזיק בה.

חוק השטרות האנגלי: גם נוסח החוק האנגלי [שנחקק בשנת תרפ"ט, על פי חוק השטרות האנגלי משנת תרמ"ב], עליו מושתתים ההסדרים הנהוגים כיום לגבי המחאות, מותיר כר נרחב לכל בעל עניין לפרשו באופן הנוח לו ביותר. שכן, מחד גיסא קובע החוק, כי כותב המחאה אינו רשאי לבטלה. קביעה זו מוכיחה, לכאורה, כי אין המחאה מהווה מתן הוראה לבנק לשלם למחזיק בה את הסכום הנקוב בה, אלא הודאה של כותב המחאה כי הוא חייב ממון למחזיק בה, שאם לא כן, מדוע אין הוא רשאי לבטלה. מאידך גיסא, סעיף נוסף בחוק קובע, כי המחאה אינה נחשבת כהתחייבות אלא כ"הוכחה לכאורה" בלבד.

אולם, צורת המסחר הנהוגה בהמחאות, משקפת התייחסות שונה לחלוטין כלפיהן, וניתן לומר, כי מאחר שדעתם של בני אדם היא ליצור התחייבות של נותן המחאה ולראות בה התחייבות מושלמת, יש להחשיבה כשטר חוב רגיל ויש לכבדה בכל מקרה גם כאשר ניתנה היא כמתנה.

מעיון בספרי הפוסקים שדנו ארוכות בנושא עולה, כי גדולי הפוסקים לא הגיעו ביניהם לכלל הכרעה ברורה, ומחלוקת נוקבת ניטשת ביניהם, אם יש להתייחס אל המחאה כאל שטר חוב, על כל המשתמע מכך, או שמא כהוראה לבנק בעלמא. אכן, אנשים המעורבים עמוקות בנושא, יודעים, כי ישנם הבדלי גישות בין בתי דין שונים, הפוסקים כל אחד על פי השקפתו הוא בנושא זה (עין שו"ת אגרות משה חו"מ חלק ב' סימן ט"ו, שו"ת מנחת יצחק חלק ה' סימן קי"ט, שו"ת שבט הלוי חלק ז' סימן רכ"ב, חלק ט' סימן רצ"א אות ה', להורות נתן חלק ח' סימן ק"ג-ק"ו).

דף מח/ב אומן קונה בשבח כלי

ההבדל בין קבלן לפועל - הלכה למעשה

מעניין לגלות, כי לחוזה עבודה שנחתם עם פועלים נכרים בתאילנד, יש השפעה על חיובי המצוות של היהודים. בסוגייתנו מובעת דעה, כי "אומן קונה בשבח כלי", כלומר: האומן קונה את הרווח שהתווסף

חלפו שנים אחדות. שוב הגיע הגאון רבי בצלאל זולטי לבית הכנסת בחול המועד של סוכות ומצא את רבי דוד נאנח קשות. זאת הפעם שמר רבי דוד את כאבו בלבו ולא אבה לשיחו לרעו עד שזה הפציר בו ורבי דוד סיפר: "לפני ארבע שנים עמדתי כאן בשעה זו ויברכתני ברכה לבטלה!"

סיפר רבי בצלאל: צייתי לעצמי לבדוק לשנה האחרת בתאריך זה מה מתרחש עם רבי דוד, ואכן באתי לבית הכנסת ושוב ראיתי באותו מקום, באותה שעה עם אותו בכי...

בספר תנועת המוסר (עמוד 344) מסופר על הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל, שאם אירע שנכשל בכוונה של ברכה או תפילה, היה מהלך שעות ארוכות שקוע במחשבה ודאגה, תוך טיכוס עצה למצוא תיקון לדבר...

שח נכדו של בעל קהילות יעקב, הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל, כי בקרבו חוק אירוע שלא מש מזכרונו עוד מימי נעורו:

היה זה בליל שבת קודש. **לאחר** סיום סעודת השבת הוגש לפניו כוס תה. בביתו של הגאון זצ"ל לא השתמשו בחשמל, כמובן, והחדר הואר במנורות בוערות מוזנות בגז, שפעמים היו מוקד משיכה לזבובונים זעירים. אירע מה שאירע וזבובון זעיר נקלע לכוס התה, וכמעט עמד הצדיק לשתות הימנו, אך הנכד חד העין הבחין בכך ומיד עצר את סבו משתיית התה. הסטיפלער החוויר והחל לרעוד! עוד רגע קט היה נכשל באיסור חמור!

הסב והנכד נפרד. **מספר** הנכד: למחרת פגשתי את הסבא, הוא נראה עייף מכפי הרגלו. לשאלתי השיב: לא נרדמתי כל הלילה! הרעד שהחל בשעת גילוי הכמעט איסור, לא פסק כל הלילה. לא הייתי מסוגל להרדם!

עולים על רכבת הלימוד

מטורפים לאלפי הלומדים קטני גמרא. משנה והלכה מדי יום ביומו. בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע עיתים לתורה! לומדים כמה דקות וזוכים בסיפוק רוחני עצום!

קבע עיתים ללימוד עכשיו! *3029

אם הם כה חרדו כאשר טעו או כמעט נכשלו באיסור, האפשר לתאר את שמחתם העצומה כאשר זכו לקיים את המצוות כתיקן ובהידור? כל הון שבעולם לא ישווה לאושרם ולעונג הרוחני שקנה שביה בנפשם.

גדולי ישראל, צדיקים מופלגים בעלי דרגות גבוהות, חרדו גם מפני איסורים שכמעט עברו עליהם, שלא באשמתם כלל, מפני שבמעלתם הנשגבה עז ואדיר חפצם לקיים את רצון הבורא ללא דנדוד, ובהשלימם מטרה זו שמחו עד אין קץ.

כל יהודי חפץ לקיים את רצון קונו, שהרי לשם כך בראנו, ולפיכך כל יהודי חרד וחושש מפני עשיית איסורים שאפשר לזקוף אותם לאשמתו, שהרי מי שלומד - יודע ממה להזהר, ומי שאינו לומד... ללמוד ולקיים, לשמור ולעשות.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף מט/ב על מנת שאני צדיק

בין צדיק לרשע

כתב החתם סופר זצ"ל: נאמר בתהלים (קג/ב): "כרחוק מזרח ממערב הרחיק ממנו את פשעינו". כוונת הדברים שכשם שפניה ממזרח למערב נעשית ברגע קט ממש, כך המרחק בין צדיק לרשע הוא בהרבה תשובה אחד ויחיד... (אמירה יפה, תקס).

דף מט/ב על מנת שאני צדיק... שמא הרהר תשובה בדעתו

הרהור לבד!

אדם שלמד תורה והוא מאלה שנאמר עליהם "ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי" - יש עמנו עצה בשבילך: קודם הלימוד יהרהר בתשובה, אפילו רשע גמור הוא, הרהור עושהו לצדיק, שהרי מפני זה מי שהתנה את קידושיו בצדקותו חוששים שהרהר בתשובה והרי הוא צדיק!... (מאור ושמש, דברים)

על ידיו בכלי של בעל הבית, עד לתשלום שכרו. כאמור במאמר "חובת הטבילה של גביע כסף שתוקן על ידי נכרי" - לדעת רמ"א, כלים שתוקנו על ידי נכרי חייבים בטבילה, משום שחלקו בכלים מחשיבם ככלים של נכרי ולאחר קניית חלקו זה בשעת התשלום, הם ככלים שנרכשו מנכרי הזקוקים לטבילה.

על פי דברי רמ"א פוסק בעל חכמת אדם (כלל ע"ג סעיף ד'), כי גם כלים המיוצרים במפעל שבבעלות יהודי, זקוקים לטבילה אם במפעל זה מועסקים פועלים נכרים, משום שגם הפועלים הנכרים משביחים את כליו של בעל הבית היהודי.

אלא שבעל ערוך השולחן (סעיף נ"ה) ובעל דרכי תשובה (שם ס"ק פ"א), מציינים [על פי דברי הגמרא בבא מציעא ק"ב/א], כי יש לחלק בין פועל שכיר המקבל את שכרו לפי שעות עבודה, לבין פועל המקבל את שכרו לפי תפוקת עבודתו. שכן, הפועל המקבל את שכרו לפי תפוקת העבודה, נחשב כשותף בכלי, שהרי שכרו ניתן לו עבור עבודתו ואומנותו. אולם, הפועל השכיר מקבל את שכרו כתמורה להקדשת זמנו עבור מעבידו, ואין זה משנה מה הוא עושה באותו זמן, וממילא לא נוצר קשר כל שהוא בינו לבין הכלי, ואין הכלי טעון טבילה.

כלי שמוצר על ידי מכוונות תעשייתיות: מעניין לציין את דברי בעל אגרות משה (שו"ת, או"ח חלק ג' סימן ד') המוסיף, כי כאשר יצירת הכלים נעשית בעיקר על ידי מכוונות, ותפקיד הפועלים הנכרים מתמקד בתחזוקתן ובסיוע לפעילותן השוטפת, אין הפועלים הנכרים קונים בשבח הכלי, שהרי הם לא השביחוהו, והכלים שייכים לבעל הבית היהודי בלבד.

פרה מעוברת שפוטמה על ידי נכרי: בעל מנחת יצחק (שו"ת, חלק ב' סימן ל"ח) נזקק לסברה דומה, בנוגע ליהודי שפרתו המליטה עגל בכור האסור באכילה. בעל הפרה ביקש להתיר את העגל לאכילה מטעמים אחדים, ביניהם, מפני שבתקופת עיבורה היתה הפרה ברשותו של נכרי, שתפקידו היה לפטמה. לפיכך, טען היהודי, לנכרי יש חלק בבהמה כי הוא כאומן שהשביח כלי, וממילא לא חלה על העגל קדושת בכור, כי גם לנכרי בעלות חלקית עליו.

אולם הגר"י ווייס זצ"ל כתב, כי מאחר שתפקידו של המפסם הסתכם בהנחת תבן לפני הבהמה, ואילו השבחת הבהמה נעשית מאליה בהתעכלות האוכל במעיה, לא קנה הנכרי שותפות בבהמה, ויש לנהוג קדושת בכור בעגל הרך.

דף מט/א אמר לה קרא אנא

ישום השתייכות דתית בתעודת זהות

גאונותו וחריפותו של הגאון רבי שלום הכהן שבדרון זצ"ל [תקצ"ה - תרע"א], בעל שו"ת מהרש"ם, הצילה את יהודי רוסיה מסכנת רעב אליה נקלעו בעקבות גחמת הצאר הרוסי. שונא יהודים מובהק זה חוקק חוק, לפיו מוסדות השלטון של המדינה יכירו בעדת הקראים שברוסיה, כבעלי זכויות שוות-ערך לכלל האזרחים. בד בבד, החוק החדש הכביד את ידו על היהודים היראים לדבר ה', בכך ששלל מהם זכויות שונות ואף הטיל עליהם גזירות קשות ומיסים שאין הדעת סובלתם. מספר יהודים פיקחים הגו רעיון, שכל יהודי שנקלע למצוקה בעקבות החוק יצהיר בפני פקידי השלטון כי הוא קראי, ובכך יציל את נפשו ואת ביתו. ברם, להלכה נפסק (רא"ש עבודה זרה פ"ב סעיף ד', שולחן ערוך יו"ד סימן קנ"ז סעיף ב'), כי אסור ליהודי להציל את נפשו על ידי הצהרה שהוא עובד כוכבים, מאחר שבכך הוא מודה לדתם וכופר בתורת משה. פנו, איפוא, יהודי רוסיה אל המהרש"ם, שיוּרם אם מותר להם להצהיר כי הם קראים [הקראים "מחזיקים בפשוטי הכתובים וחולקים על מדרשי החכמים המקובלים" - מגן אבות לרשב"ץ על אבות פ' א' משנה ג'].

אנחת רווחה נשמעה מפיהם של מאות אלפי יהודים, כאשר נפתחה אגרתו של המהרש"ם (שו"ת, חלק ח' סימן קס"ו) בה התיר ליהודים להצהיר, כי הם קראים. זאת, על פי דברי השולחן ערוך (אהע"ז סימן ל"ח סעיף כ"ה) הפוסק כדברי סוגיינתו, כי אדם המקדש אשה ואומר לה "הרי את מקודשת לי על מנת שאני קראה" - יודע לקרוא בתנ"ך - אם הוא יודע לקרוא את פסוקי התורה נביאים וכתובים בדקדוק, הרי היא מקודשת לו.

עתה, אומר המהרש"ם, אחר שנוכחנו כי המילה "קראה", מתפרשת גם ככינוי לאדם הקורא בתורה, רשאים היהודים להצהיר כי הם קראים, כשכוונתם היא שהם משתייכים לאומה היהודית שבניה שונים וקוראים בתורה, ואין בכך כל איסור, כיוון שרק הצהרה שאינה משתמעת לשני פנים אסורה (נדרים ב/ב), אולם, הצהרה שניתן לפרשה בשני אופנים, כגון "קראה", שהפקיד הרוסי סובר כי כוונתה היא שהמצהיר משתייך לעדת הקראים, והמצהיר מתכוון לדבר אחר לחלוטין - מותרת. מהרש"ם מדגיש, כי לפני הצהרתם עליהם ללחוש לעצמם שאין כוונתם, חלילה, להצהיר כי הם משתייכים לעדת הקראים.

דף נו/ב המקדש בערלה

השלכת אפרסקים לפני החתן והכלה

במשנתנו מבואר, כי אדם שקידש אשה בפירות של ערלה - אין האשה מקודשת, שהרי פירות ערלה אסורים בהנאה, ונתינתם לאשה אינה נחשבת כנתינת דבר השווה פרוטה, מאחר שפרי ערלה אינו ראוי לאכילה, דנו הפוסקים אם צריך לנהוג בו בזהירות ובכבוד כדברי מאכל אחרים הראויים לאכילה. נידון זה בא לידי ביטוי גם לגבי המנהג לזרוק דברי מאכל לפני החתן והכלה, כפי שיבואר להלן.

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה" מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה" מרן ראש הישיבה הגר"ה אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינם התקשר עכשיו: 3764*

הדף היומי

קידושין מ"ט-נ"ה

ט"ז-כ"ב תשרי

פרי השקד-סמל לברכה: בתקופת התלמוד רווח המנהג להשליך שקדים ואגוזים לפני החתן והכלה, כדי להרבות את השמחה (ברכות נ/ב). בספר טעמי המנהגים (סימן תק"מ) מבאר, כי לא לחינם השליכו לפני החתן והכלה אגוזים ושקדים ולא פירות אחרים, שכן, "אגוז" בגימטריה "חטא" ו"טוב" נואף על פי שחטא באל"ף עולה בגימטריה יח, כבר כתב הרד"ק 1 בספר מכלול, הובא בילקוט יוסף תרסא, ריבז כי אות אל"ף בסוף תיבה שאפשר להורידה - לא נחשבת. כך גם האות אל"ף שבתבת חטא, מכיון שאפשר להורידה - אינה נחשבת) וזריקתו עליהם באה לרמז שביום זה נמחלים עוונותיהם (רש"י, בראשית לו/ג). גם זריקת שקד מסמלת ברכה לזוג הצעיר, שייזכו להעמיד דורות במהרה כפי שפרי השקד ממנה לפרוח. בתקופות מאוחרות יותר נהגו להשליך חיטים לפני החתן והכלה, כדי לרמז לסימן ברכה, כמאמר הפסוק (תהילים קמז/ד): "הַשֵּׁם גְבוּרָה שְׁלוֹם חֶלֶב חֲטִיִּים יִשְׂבְּעֶנָּה" (אבודרהם סדר ברכת אירוסין ונישואין). בספר הרוקח (סימן שני"ב), כתב, שבשעה זו ראוי לברך את החתן והכלה שיפרו וירבו, כחיטים המתרבות במהרה.

זהירות בכבוד דברי המאכל: בגמרא (ברכות, שם) מבואר כי יש להקפיד על כבוד דברי המאכל, ומשום כך אין להשליך לפני החתן אגוזים וקליות בימי החורף, מאחר שבתקופה זו הם מיטנפים בנפילתם ארצה. השולחן ערוך (או"ח סימן קע"א סעיף ה) גם מזהיר את הזורקים חיטים לפני החתנים, לטאטא את המקום לאחר מכן, כדי שלא יושחתו החיטים ברגלי ההולכים.

השלכת פירות ערלה לפני החתן: אחר שלמדנו שאסור להשליך פירות שעלולים להתקלקל, יש לברר אם גם פרי ערלה מוגדר כ"דבר מאכל", או שמא מאחר שהפרי אסור באכילה ואינו ראוי לשימוש, אין הוא מוגדר כדבר מאכל. אם פירות הערלה מוגדרים כ"דבר מאכל", יש להמנע מהשלכת פירות ערלה רכים, כגון אפרסקים, העלולים להתקלקל בעקבות הזריקה. אולם, אם פירות אלו אינם מוגדרים כדבר מאכל, אין סיבה להמנע מהשחתתם וקילקולם, ומותר להשליכם לפני החתן והכלה. בשאלה זו דן בעל פרי מגדים (או"ח סימן קע"א ס"ק א) שהכריע לאסור זאת, מאחה שמלבד הצורך לשמור על המאכלים שלא יאבדו ויושחתו, יש גם איסור **לבזות** דבר מאכל, והמבזה דבר מאכל נראה כמי שבוטט בטובתו של מקום.

עדיין יש להבין מדוע מותר לזרוק פירות ערלה שאינם נשחתים בעקבות זריקתם כגון, קליות ואגוזים? הרי פירות ערלה **אסורים בהנאה** ועצם השימוש בהם נחשב כהנאה מפירות ערלה. בעל פרי מגדים, מציין שני טעמים להיתיר השלכת פירות ערלה לפני החתן והכלה: **א.** יש לחלק בין הנאת **אכילה**, שהיא שימוש בעצם הפרי - האסורה, לבין הנאת הזריקה, שהיא שימוש חיצוני בפרי - שאינו אסור. **ב.** מאחר שזורקי הפירות אינם מתכוונים להנאת עצמם אלא לסימן טוב ושפע ברכה, הם נחשבים כמקימי מצווה ולא כנהנים לצורך עצמם, והרי זה בכלל "מצוות לאו להנות ניתנו", שלהנאת המצוות אין מתייחסים כאל הנאה גשמית רגילה.

ברכת אילנות על עצי ערלה: נידון רחב נוסף קיים בספרי הפוסקים, כתוצאה מכך שפירות ערלה אסורים בהנאה. את הספק עורר הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (או"ח סימן רכ"ו) שדן, האם אין לברך ברכת האילנות על עצי ערלה, שהרי נוסח הברכה הוא "**להנות בהם בני אדם**", ומפירות אלו אסור ליהנות. אמנם, יש מהפוסקים ("ערב פסח" עמ"כ"ב) שכתבו, כי ברכת האילנות אינה ברכה מיוחדת על האילן שבפניו עומדים לברך, אלא ברכה כללית על כל האילנות, וממילא ניתן לברך גם על אילן ערלה. כמו כן, מאחר שבשנים הבאות, לאחר שיחלפו שנות הערלה, ניתן יהיה ליהנות ממנו, אין הברכה לבטלה (רב פעלים או"ח חלק ג' סימן ט', ועיי"ש עוד מה שהעיר על דברי הפרי מגדים).

דף מט/ב שמא הרהר תשובה
ירד דרגה
שאלו חסידים:
הרי הוא התנה שהוא צדיק גמור; למעשה הוא בעל תשובה שגדול בדרגתו מצדיק (במקום שבעלי תשובה עומדים...), ונמצא ש"הטעה לשבח" שאינה מקודשת (כדאי לעיל מח/ב)?
חזרו ויישבו:
כיוון שהתגאה בצדקותו, ירד מדרגה אחת, והרי הוא ככל צדיק...

דף מט/ב שמא הרהר תשובה בדעתו
על עבירות שבידו
אין מועילה תשובה
לכן במלחמת מצווה נאמר שהאיש הירא ורך הלבב ישוב לביתו, והכוונה לירא מעבירות **שבידו**, כמו שאמרו חז"ל. הדגישו 'בידו', לומר: גזילה גניבה וכיוצא. כי אלו שבין אדם למקום יכול הוא בהרהור תשובה להמחל עליהן... (גני יוסף).

דף מט/ב עשרה קבים כשפים ירדו לעולם תשעה נטלה מצרים
חרטומים חסר י
אמרו בעלי חז"ים:
במכת כינים כתוב חרטומים חסר י מדוע? כי אז לא הצליחו בכשפיהם דבר ולא היה להם את כל י קבי הכשפים שירדו לעולם...

דף נג/א הצנועים מושכין את ידיהם
משכו ידיהם בצנעה
ולמה נקראו צנועים ולא 'כשרים' או 'הגונים'?
ביאר בעל בן איש חי:
גם כשמשכו ידיהם - בצנעה עשו זאת, לבל יראה בהנהגתם איזשהו שמץ זלוזל, חלילה, בלחם הפנים... (בן יהוידע, יומא לט/א).

לעילוי נשמת
מרת **צינה פלוק** ע"ה
ב"ר אברהם הכהן ז"ל
נלב"ע י"ז בתשרי ב' דחומה"ס תשל"ט
תנצב"ה
הנוצחה ע"י בנה ידידנו
הר"ר **אברהם פלוק** ומשפ' שיחיו - תל אביב

לעילוי נשמת
הר"ר **יקותיאל יהודה (ג'ייקובס)** ז"ל
ב"ר מנשה הי"ד נלב"ע ט"ו בתשרי תשס"ו **תנצב"ה**
הנוצח ע"י המשפחה שיחיו

כלל ישראל מתאחד עם יצירת המזכרת החדשה מבית מאורות:

קטע יומי מהזוהר הקדוש עם ביאור יהודי והוכנות מאירות לחיים

בתוספת משנה והלכה יומית

רי איד

תנא תאזי!

התנא האלוהי רשב"י קורא לך:

גדולי הדורות גילו כי הזוהר הקדוש משתמש בלשון 'תא אזי', כי בלימוד מוסרי הזוהר מתגלה האור וזוכים לחיות בנועם ה' עין בעין

ראשון חודש 5 ש"ח בלבד

מבצע השקת המצטרפים החודשית מנע ע"ה הבית 19.90

מסתובכים מדי יום בהיכלו של רשב"י וזוכים לחיים מאירים **ורגן בלבנו**

להצטרפות *3764 חייו עכשיו

מבצע השקת המצטרפים החודשית מנע ע"ה הבית 19.90

ראשון חודש 5 ש"ח בלבד

גדולי הדורות גילו כי הזוהר הקדוש משתמש בלשון 'תא אזי', כי בלימוד מוסרי הזוהר מתגלה האור וזוכים לחיות בנועם ה' עין בעין

ראשון חודש 5 ש"ח בלבד